

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno diplomanta/diplomantky:	Vanda Zaklaiová
Téma práce:	Kognitivní zkreslení v právním myšlení
Rozsah práce:	276 092 znaků
Datum odevzdání práce:	15.9.2023

- 1. Aktuálnost (novost) tématu** Pohled na člověka jako dokonale racionální bytost je v sociálních vědách a ekonomii silně zakořeněný, i když je jednostranný. Stačí si uvědomit, jakým způsobem a z jakých příčin lidé často jednají: pod vlivem emocí, bez přemýšlení, chybně nebo i nesmyslně. Jedním z těch, kdo se rozhodl tento mýtus vyvrátit a ukázat důsledky toho pro právo, je Vanda Zaklaiová. Učinila tak ve své diplomové práci, a to z pozic behaviorální ekonomie, v poslední době možná nejvlivnějšího směru myšlení, který se tímto problémem zabývá. V našich končinách jde jednoznačně o přístup nový, perspektivní a využitelný v praxi.
- 2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody** Náročnost tématu je značná. Diplomantka musela propojit interní a extení pohled na právo a prokázat solidní znalosti z celého okruhu sociálních věd a ekonomie. Přístupy behaviorálních ekonomů, jejichž práce jsou převážně cizojazyčné, jí byly mnohdy jen východiskem k demonstraci empiricky potvrzených zjištění na českých reáliích. Autorka se přitom nestala epigonem představovaných teorií, ale zachovává si vůči nim přiměřeně kritický odstup. Práce také není jen tříštím detailů, ale nabízí čtenáři celistvý obraz, vyváženě spojující analýzu se syntézou.
- 3. Formální a systematické členění práce** Práce má přehlednou a systematickou strukturu. V první kapitole představuje autorka člověka jako tvora s omezenou racionalitou. Stručně se zastavuje i u minulých pokusů takto člověka vnímat. Své stanovisko pak zdůvodňuje antropologicko-psychologicky a evolučně: člověk využívá myšlenkových zkratk z důvodu nutnosti, pro přežití a dopouští se proto kognitivních zkreslení. Ty nejsou výjimkou, ale pravidlem. Lze s nimi počítat jako s předvídatelnými lidskými sklony. V dalších kapitolách pak autorka detailně postihuje jednotlivé typy zkreslení a jejich vliv na právní regulaci a aplikaci práva. Kognitivní zkreslení dělí na heuristiku reprezentativnosti, heuristiku dostupnosti, efekt kotvení, zkreslení paměti, konfirmační zkreslení a efekt rámování. V porovnání s jinými systematikami kognitivních zkreslení působí autorčino třídění komplexně.
- 4. Vyjádření k práci** V návaznosti na hlavní představitele behaviorální ekonomie autorka přesvědčivě vyvrací schematické vidění člověka jako dokonale racionální, vždy kalkulující bytosti a mapuje sklony člověka k iracionalitě, ke kognitivním zkreslením, která se promítají do vnímání, myšlení, rozhodování, jednání i paměti člověka. Fundovaně postihuje efekty tohoto jevu v oblasti práva. Relevance tohoto přístupu je podpořena množstvím experimentů, které byly provedeny a jichž se autorka legitimně dovolává. Samozřejmě i tady lze nalézt jiné přístupy, které budou popírat existenci sklonů u lidí s odkazem, že každý člověk je individuum, jednající vždy podle svých vlastních preferencí (vyhraněný individualismus), nebo názory tvrdící, že obsah sklonů není dán univerzálně, u všech lidí stejně, ale je podmíněn prostředím a kulturně. Vyskytují se též přístupy racionalitu lidí zcela obětující nižším složkám lidské psychiky, které předpokládají, že racionalita je u člověka zastíněna vlivem instinktů a pudů (sociobiologie). V konfrontaci s tím, zdá se, že autorka zvolila racionální a exaktně podložené stanovisko.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce, který autorka sledovala, je bezpochyby splněn. Prokázala omezenost lidské racionality a prozkoumala její dopady do práva.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Práce je samostatným dílem zpracovaným na základě množství relevantních zdrojů. Přináší nové přístupy a poznatky. Rozhodně nejde o plagiát.
Logická stavba práce	Kompozice práce ctí zásady logiky. Díky tomu práce působí přehledně a tvoří smysluplný celek.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Autorka pracuje s pestrou škálou našich i cizojazyčných zdrojů. Cituje je korektně, v souladu se zásadami vědecké etiky.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Analýza provedená autorkou jde do hloubky, určitě nezůstává na povrchu zkoumaných jevů.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úprava práce je precizní. Text vhodně doplňují tabulky a grafy.
Jazyková a stylistická úroveň	Jazykově a stylisticky je práce na vysoké úrovni. Ze strany oponenta bez připomínek.

6. **Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě** Předkládané práci nelze nic vytknout. Je výsledkem akribie, nadšení a pílě autorky. Po obsahové i formální stránce splňuje dokonce všechny nároky na uznání za práci rigorózní, a to včetně požadavku publikace. Její podstatná část je přijata k publikaci v kolektivní monografii, která se připravuje k vydání jako výstup projektu SVV č. 260 622 „Technologický pokrok a společenské proměny jako výzvy pro zkoumání základních otázek práva“. Oponent obhajobu práce a její uznání za práci rigorózní vřele doporučuje. U obhajoby necht' se diplomantka zamyslí nad způsoby, jak může metodologie interpretace a aplikace práva čelit kognitivnímu zkresení na straně soudců, kteří právo interpretují a aplikují.

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu diplomové práce.
Navržený klasifikační stupeň	Výborně

V Praze dne 22. října 2023

Doc. JUDr. PhDr. Pavel Maršálek, Ph.D.

_____
oponent